

บทบาทกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด
ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส¹

นายจเรวัต หนูนาค²

รองศาสตราจารย์.ดร.วิทยา จิตนุพงศ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาบทบาทกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัดในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาสนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส สาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในวัด รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัดต่อไป การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสังเกต และการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่เป็นเอกสาร ระเบียบ กฎหมาย หนังสือสั่งการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาประกอบการศึกษาโดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผ่านศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงมหาดไทย (ศอ.ปส.มท.) กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด และศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ จากการศึกษาปัญหายาเสพติดในวัดพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส กระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจผ่านทางจังหวัดและอำเภอดำเนินการดังกล่าว ในส่วนของพื้นที่นั้น ได้ใช้กลไกการทำงานของชุดปฏิบัติการประจำตำบล โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนาและทุกภาคส่วนร่วมมือกันในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัดพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส ให้หมดสิ้นไป

คำสำคัญ : บทบาท, กระทรวงมหาดไทย, การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1 บทความเรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “บทบาทกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จิตนุพงศ์

2 นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น)มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ที่ทุกรัฐบาล ให้ความสำคัญ เนื่องจากส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางต่อบุคคลและสังคมส่วนรวมในมิติด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อตัวบุคคล เพราะว่ายยาเสพติดทุกชนิดจะมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและสุขภาพอนามัยและความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินและยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ครอบครัวที่มีผู้ติดยาจะเป็นครอบครัวที่มีปัญหาและได้รับความเดือดร้อนจากผู้ติดยาในหลายๆ ด้านด้วยกัน เช่น ความสิ้นเปลืองในการแก้ปัญหา ในการรักษาอาการทางจิต อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง จนทำให้ครอบครัวเกิดความแตกแยกได้เพราะเหตุที่ว่าผู้ติดยาเสพติดมักก่อให้เกิดอาชญากรรม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข การพนันและอาชญากรรมต่าง ๆ สำหรับผู้ที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าหรือผู้เสพ ยาเสพติดซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อถูกจับกุมและดำเนินการทางกฎหมายแล้วจะส่งผลทำให้สมาชิกภายในครอบครัวได้รับความเดือดร้อนไปด้วย (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค, 2560)

นโยบายรัฐบาลปีงบประมาณ 2561 ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนประจักษ์ฯ เน้นเป้าหมายการบูรณาการเชิงพื้นที่ การแก้ไขปัญหายาเสพติด ในระดับหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งมีสภาพปัญหาและวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน ให้ภาครัฐมีบทบาทในการดำเนินงาน ที่สร้างความเข้าใจให้กับทุกฝ่าย การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมและชุมชนในทุกมาตรการให้ประสานสอดคล้องกัน โดยศอ.ปส.จ.ถือเป็นกลไกหลักในระดับพื้นที่ รับผิดชอบในการเฝ้าระวังปัญหาและอำนวยความสะดวก ประสานการปฏิบัติในพื้นที่ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบมีอำนาจหน้าที่ในการบูรณาการแผนงานงบประมาณ และกำกับการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน ศป.ปส.อ.มีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่รับนโยบาย แนวทางและแผนงานโครงการที่จังหวัดกำหนดไปประสานการปฏิบัติกับ ศป.ปส.อปท. เพื่อประสานการปฏิบัติร่วมกับส่วนราชการและองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่ออื่น ๆ หลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิตและอาชญากรรม ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงต้องได้รับความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วนและภาคประชาชน โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในการสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมทั้งการประสานงานทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามบทบาทด้านการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการและกระบวนการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

จังหวัดนราธิวาสเป็นราชการส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองเป็น 13 อำเภอ 77 ตำบล 589 หมู่บ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 1 แห่ง โดยใช้พื้นที่ทั้งจังหวัด และเทศบาล 16 แห่งแยกเป็นเทศบาลเมืองจำนวน 3 แห่ง เทศบาล ตำบลจำนวน 13 แห่ง 3. รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล 72 แห่ง สำหรับส่วนราชการในพื้นที่ จำแนกเป็นส่วนภูมิภาค 33 หน่วยงาน ส่วนกลางจำนวน 113 หน่วยงาน องค์กรมหาชน 1 หน่วยงาน องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ 1 หน่วยงาน และรัฐวิสาหกิจ 43 หน่วยงาน และตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 2534 มาตรา 54 ให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติกรให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชน และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหาร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัด และรับผิดชอบในราชการจังหวัด และอำเภอ การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้นผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแผนประชารัฐร่วมใจปลอดภัยยาเสพติด พ.ศ.2561 ในด้านการป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของสถาบันทางสังคมในระดับรากหญ้า ซึ่งประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันโรงเรียนและสถาบันศาสนา เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และจากการรวบรวมข่าวสารในช่วงเดือน ตุลาคม 2559 ถึง พฤษภาคม 2560 ของสำนักงาน ป.ป.ส. พบว่ามีคดีเกี่ยวกับสถาบันศาสนา เป็นคดี ที่พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนวน 36 คดี เฉลี่ยเดือนละ 4 ครั้งขึ้นไป จากข้อมูลดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าปัญหา ยาเสพติดได้แพร่ระบาดไปถึงในวัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม เป็นศาสนสถานที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายใช้ในการประกอบศาสนกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหายาเสพติดในพระสงฆ์และสามเณร ผู้มีหน้าที่เผยแผ่ศาสนาพุทธและเป็นต้นแบบให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนในการทำความดี ละเว้นความชั่ว และไม่เบียดเบียนผู้อื่น แต่กลับเป็นผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเสียเอง ทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธา ดังนั้นจำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด โดยกระทรวงมหาดไทยที่มีหน่วยงานมีภารกิจและบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เนื่องจากรู้ปัญหา รู้ข้อมูลต่าง ๆ และยังมีความใกล้ชิดและได้รับความศรัทธาจากประชาชนในหมู่บ้าน ร่วมกับหน่วยงานและทุกภาคที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันหามาตรการหรือแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ก่อนที่ปัญหาดังกล่าวจะแก้ไขได้ยากและอาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้ และในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพุทธศาสนิกชนจึงได้จัดทำวิจัยนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการปกป้องสถาบันพระพุทธศาสนาให้พ้นจากภัยของยาเสพติด และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นหลัก ยึดมั่นของประชาชนสืบไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของกระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในวัด
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการค้นคว้าอิสระเรื่องบทบาทกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานในการค้นคว้าซึ่งครอบคลุม

แนวคิดและทฤษฎีหลักดังต่อไปนี้ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง บทบาท คือ แนวทางบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

บรูม และเซลนิก (Broom & Selanick, 1977) อธิบายว่า บทบาท บางครั้งเรียกว่าบทบาททางสังคมเป็นแบบแผนพฤติกรรมเกี่ยวเนื่องกับตำแหน่งเฉพาะทางสังคมเช่นการเป็นพ่อเป็นครู เป็นต้น

พาร์สัน (Parsons, 1982 อ้างถึงใน วสันต์ชิงชนะ, 2546, หน้า 12) มีความเห็นว่าฐานะตำแหน่งนั้น มีบทบาทไปตามฉบับและแบบของสังคม คือ ระบบปฏิบัติการต่อกัน (System Interactions) พาร์สัน ยอมรับสถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของคน (ผู้แสดง) บทบาท คือการจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในการปฏิบัติต่อกัน ซึ่งเป็นการรวมความหวังที่เกี่ยวกับตนเองและ บุคคลอื่น ๆ ที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย

หลักการแบ่งอำนาจ

- 1) เป็นการแบ่งอำนาจการปกครองจากส่วนกลางให้แก่ผู้แทนของหน่วยงานส่วนกลางที่ไปประจำในหน่วยงานส่วนภูมิภาค แต่ไม่ใช่เป็นการกระจายอำนาจการปกครอง
- 2) การบังคับบัญชาขึ้นอยู่กับอำนาจของหน่วยงานส่วนกลาง โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งถอดถอน กฎเกณฑ์ที่ส่วนกลางเป็นผู้กำหนด อำนาจในการบังคับบัญชาที่ส่วนกลางยังเป็นผู้รับผิดชอบ

- 3) หน่วยงานที่ได้รับอำนาจจากส่วนกลางมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการเพียงบางเรื่องเท่านั้นหน่วยราชการส่วนกลางยังมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขและเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย
- 4) เขตพื้นที่ของการแบ่งอำนาจการปกครองจะมีทั้งในชุมชนเมืองและชนบทยกเว้นเขตพื้นที่ของเมืองหลวง
- 5) การแบ่งอำนาจจะไม่มีข้าราชการเมืองและไม่มีการเลือกตั้ง เป็นการบริหารแบบข้าราชการประจำ เป็นไปตามสายการบังคับบัญชา และเป็นการแต่งตั้งจากส่วนกลาง
- 6) รูปแบบการแบ่งอำนาจการปกครองมีวิวัฒนาการจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่พระมหากษัตริย์ส่งข้าราชการออกไปปฏิบัติราชการต่างพระเนตรพระกรรณตามหัวเมืองต่างๆ
- 7) ปัจจุบันรูปแบบการแบ่งอำนาจการปกครองค่อยๆลดบทบาทลง เพราะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยมักจะใช้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory)

ความหมายของภาวะผู้นำ

โดยทั่วไปนักวิชาการมักจะถือว่า “ผู้นำ” (Leaders) เป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (Persons) ส่วน “ภาวะผู้นำ” (Leadership) นั้น เป็นสิ่งที่แสดงออกมา (Actions) จากบุคคลที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ ดังนั้น การจะเข้าใจความหมายของ “ผู้นำ” มักจะไม่ใช่เป็นปัญหามากนัก ทั้งนี้เพราะจะรู้ว่าใครเป็นผู้นำนั้น ก็มักจะพิจารณาจากตำแหน่ง (Position) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าว

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั้นเป็นเรื่องยาก แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเอาไว้ต่างๆ กันหลายทรรศนะดังนี้

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ในการ ชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาภายในองค์การหรือในกลุ่มคนในสถานต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (ประสาน หอมพูลและทิพวรรณ หอมพูล. 2540;83)

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการและใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ (สมยศ นาวิการ. 2538 : 400)

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการหลอมความแตกต่างทางด้านความคิด ความสนใจ ความต้องการ หรือพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในองค์การให้หันไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีศิลปะ ไม้มีความขัดแย้งในองค์การอีกต่อไปในขณะใดขณะหนึ่ง หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้ กำหนดไว้

ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Yuki. 1998 :2) Gibson, Ivancevich และDonnelly (1997: 272) มองภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพล ต่อบุคคลอื่นๆในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วยผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักรวมและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ, 2535 อ้างถึงใน มัลลิกา ต้นสอน, 2544: 47)

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำหมายถึง “กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลและอำนาจที่มีของตนกระตุ้นชี้แนะให้บุคคลอื่นเกิดความเต็มใจแล้วกระตือรือร้นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การหรือของกลุ่ม

สรุปผลการศึกษา

จากการลงพื้นที่ทำการศึกษาบทบาทกระทรวงมหาดไทย ในการในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในวัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาสในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเมื่อได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ บทบาทกระทรวงมหาดไทย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในวัด ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส โดยใช้วิธีการพรรณนาสังเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นผู้นำศาสนา ผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุมากและมองว่าปัญหาเสพติดในวัดเป็นเรื่องไกลตัว เป็นไปได้ยากหรือน้อย และยังคงยึดถือกับความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ และคิดว่าการป้องกันปัญหาเสพติดในวัดนั้นต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วนเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว สังคมและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในวัด จึงจะหมดไป และจากการศึกษายังพบว่าในการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนานั้น จะมีแต่พุทธศาสนิกชนที่เข้าวัด เพราะประชาชนในพื้นที่ยังขาดความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน บางคนกลัวจะไปทำสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร กลัวทำผิดต่อศาสนาที่ตนนับถือจึงไม่เข้าไปร่วมกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันแบบต่างคนต่างอยู่ ความร่วมมือร่วมใจในการสอดส่องเฝ้าระวังระวังปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในวัด จึงไม่ได้รับความสนใจและร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง

2. ศึกษาบทบาทกระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัดในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผ่านศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงมหาดไทย (ศอ.ปส.มท.) ที่กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด และศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ จากการศึกษาปัญหายาเสพติดในวัดพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาสนั้น กระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจสั่งการให้จังหวัดและอำเภอดำเนินการดังกล่าวในส่วนของพื้นที่นั้น จะใช้กลไกการทำงานของชุดปฏิบัติการประจำตำบล โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนา ร่วมดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัดพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส ให้หมดสิ้นไป

ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน บุคคลในชุมชนมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเป็นอย่างมาก บทบาทของบุคคลในชุมชนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำองค์กรหรือผู้นำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางการเมือง พระภิกษุ ผู้มีอิทธิพลในชุมชน เป็นต้น

2. ประชาชน ได้แก่ บุคคลที่มีภูมิลำเนา ตั้งถิ่นฐานอาศัยในเขตชุมชนนั้นๆ ตั้งแต่ดั้งเดิม หรือย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในชุมชนนั้นๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครในชุมชน เป็นต้น

3. กลุ่มผู้ประสานงาน ได้แก่ กลุ่มบุคคลของภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่เป็นบุคคลภายนอกทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมในชุมชนนั้น เช่น เจ้าหน้าที่ของทางการ เอกชน นักธุรกิจ ตลอดจนบุคคลที่มาจากมูลนิธิ สมาคม ที่มีได้แสวงหาผลประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น

บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน แต่เป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาในชุมชน

3. สาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในวัด สาเหตุสำคัญของยาเสพติด ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด พื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส เป็นต้น โดยการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจจำเป็นต้องวิพากษ์หลักการ ระเบียบหรือโครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์บ้าง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการแสวงหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพระสงฆ์เท่านั้น มิได้มีเจตนาก่อความเสื่อมเสียต่อหลักการ ระเบียบ ระบบการปกครองคณะสงฆ์แต่อย่างใด จากข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมได้อาจจำแนกสาเหตุสำคัญได้ ดังนี้

1. กระบวนการคัดกรอง การเข้ามาบวชเป็นพระสงฆ์และสามเณรแม้ตามหลักการและเงื่อนไขจะมีกระบวนการที่มีความเข้มงวดและเคร่งครัด อาทิ ก่อนบวชต้องเข้ามาฝึกอบรมตนในวัดก่อน เช่น การเข้ามาปฏิบัติศาสนกิจ (นุ่งขาวห่มขาว) สมาทานศีล 8 ก่อน เพื่อให้พระสงฆ์ที่อยู่ในวัดได้เห็นพฤติกรรมเป็นระยะเวลาหนึ่งหรือก่อนจะบวชอย่างน้อยสามารถกล่าวคำขอบวชได้ หรือท่องพระปาฏิโมกข์ (วัตรปฏิบัติของพระ) ให้ได้เสียก่อนจึงจะ

ได้รับอนุญาตให้บวช แต่ในทางปฏิบัติจะพบว่า การบวชค่อนข้างทำได้ง่าย เพราะถือเอาความสะดวกของเจ้าภาพที่ต้องการให้บุตรหลานของตนได้บวชเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ พระอุปัชฌาย์ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการบวชให้ก็ไม่ค่อยเคร่งครัดตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่เข้ามาขอบวชเท่าที่ควร บางครั้งพระอุปัชฌาย์ไม่ได้ถามที่มา ที่ไปของคนที่ขอบวชให้อย่างละเอียดชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากต้องการรักษาศรัทธาของเจ้าภาพเอาไว้ จึงกลายเป็นช่องว่างที่ทำให้กลุ่มบุคคลที่คิดจะอาศัยสถานะความเป็นพระสงฆ์ในการกระทำความผิดเรื่องยาเสพติดมีความสะดวกมากขึ้น

2. เมื่อบวชแล้ว มีระเบียบอยู่ว่าภิกษุตั้งแต่แรกบวชต้องอยู่ในความปกครองดูแลของพระอุปัชฌาย์เพื่อที่ ท่านจะได้แนะนำสั่งสอนสิกขาบทและขนบธรรมเนียมต่างๆ อันภิกษุจะพึงประพฤติปฏิบัติให้สมควรแก่เพศ สมณะจนกว่าจะรู้เข้าใจซึมซาบและปฏิบัติตามได้ถูกต้องเป็นอันดี เรียกว่า “ถือนิสัย” มีกำหนดเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี ต่อเมื่อมีพรรษาพ้น 5 ปีไปแล้ว และมีความรู้พระธรรมวินัยพอรักษาตัวได้แล้วจึงพ้นจากการถือนิสัยเรียก พระสงฆ์ที่พ้นนิสัยแล้วนี้ว่า “นิสัยมุตตกะ” พอเทียบได้กับนิสิตนักศึกษาที่จบการศึกษาตามหลักสูตรแล้วพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพได้เต็มตัว หากแต่ในทางปฏิบัติพบว่า ภายหลังจากอนุญาตให้บวชแล้ว พระสงฆ์อาจไม่ได้สังกัดอยู่ในวัดของพระอุปัชฌาย์ แต่ไปสังกัดวัดอื่นหรือวัดในเขตปกครองอื่น พระอุปัชฌาย์จึงไม่อาจดูแลอย่างใกล้ชิด

3. เจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับชั้น เช่น เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด กำกับดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์ในแต่ละเขตปกครองตนเองยังไม่ทั่วถึง ทำให้พระสงฆ์ที่เข้ามาบวชใหม่ ก็ขาดการอบรมสั่งสอนหลักธรรมวินัย รวมถึงการบอแก้วตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่เข้ามาบวชใหม่ ส่วนกรณีพระสงฆ์ที่อยู่ภายในวัด ก็มักไม่ได้ใส่ใจกับพฤติกรรมของพระสงฆ์ด้วยตนเองเท่าที่ควร มีการปล่อยปละละเลยในข้อวัตรปฏิบัติ ในวัด เช่น การตั้งวงดื่มสุรา การเสพเมถุนกับสีกา การลักลอบเล่นการพนัน และการตั้งวงเสพยาเสพติด เป็นต้น

4. สภาพแวดล้อมของชุมชนที่เต็มไปด้วยปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีส่วนเชื่อมโยงกับปัญหา ยาเสพติดในวัดเนื่องจากชุมชน และวัดมักตั้งอยู่คู่เคียงกันด้วยสภาพแวดล้อมของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามา ในชุมชน เยาวชนวัยรุ่นในชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น ทั้งการเสพและการค้า บางคนถูกจับกุมและถูกจองจำในเรือนจำและพ้นโทษออกมาแล้ว กลับเข้ามาบวชเพื่อหวังกลับตัวเป็นคนดี หรือบางคนติดยาเสพติดอยู่แล้วคิดจะเลิกยาเสพติด จึงหันกลับเข้ามาบวช แต่เนื่องจากกระบวนการคัดกรองก่อนการบวชไม่เคร่งครัด ระบบการดูแลภายในวัดโดยเจ้าอาวาสไม่ได้เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้คนที่เข้ามาบวชโดยเคยต้องคดีหรือเคยติดยาเสพติดมาแล้ว ไม่ได้รับการสั่งสอนอบรมเพื่อให้ซาบซึ้งในพระธรรมคำสั่งสอนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดี และยังมีเยาวชนวัยรุ่นที่เคย เป็นเครือข่าย ยาเสพติดในหมู่บ้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์-สามเณรที่เคยติดยาเสพติด อยู่แล้ว ยิ่งทำให้ง่ายต่อการเชื่อมโยง ยาเสพติดเข้าด้วยกันได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งวง เสพยาเสพติด การค้าขายยาเสพติด โดยใช้วัดเป็นสถานที่เก็บ พักยาเสพติด

5. ลูกศิษย์วัดที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ลูกศิษย์วัดในฐานะหนึ่งคือผู้รับใช้พระสงฆ์หรือคอยเป็นธุระอำนวยความสะดวกให้กับพระสงฆ์ภายในวัด ในอดีตจะพบว่า ลูกศิษย์วัดจะเข้ามาอาศัยอยู่ในวัด โดยมีพระสงฆ์ให้การอบรมดูแล แต่ปัจจุบันพบว่าลูกศิษย์วัดจำนวนไม่น้อยที่เคยมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และพ่อแม่ นำลูกหลานตนเองเข้ามาปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่เหตุการณ์กลับไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากบางวัดพระสงฆ์ที่เคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่แล้ว ยังเป็นการเชื่อมโยงพฤติกรรมเข้าหากันได้ง่าย และลูกศิษย์วัดจะเป็นผู้นำยาเสพติดเข้ามาให้พระสงฆ์ทดลองเสพ หรือร่วมมือกับพระสงฆ์จำหน่ายยาเสพติดให้กับเครือข่ายภายนอกวัด

6. การตรวจสอบจากชุมชนหรือสังคมยังมีไม่มากพอ เนื่องจากสำนึกในความเป็นชาวพุทธของคนไทย ให้ค่าสถานะความเป็นพระสงฆ์ค่อนข้างสูงและมีความรู้สึกว่า พระสงฆ์ไม่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องยาเสพติด จึงไม่ค่อยใส่ใจและคอยตรวจสอบพฤติกรรมของพระสงฆ์ในวัดที่อยู่ภายในชุมชนของตนเองมากนัก หรือบางกลุ่มอาจจะถือคติว่า “ชั่วชั่งซี ดีชั่งสงฆ์”

ทั้งนี้ การทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน นอกจากจะทำบุญตามโอกาสต่างๆ กับพระสงฆ์แล้ว ยังต้องทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์ให้ประพฤติดูอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยด้วย การทำหน้าที่สอดส่องดูแล โดยมีใช่เป็นการคอยจ้องจับผิดในพฤติกรรมพระสงฆ์ หากแต่เป็นการตรวจสอบถ่วงดุลเพื่อป้องกันปราชัยให้เกิดพฤติกรรม ที่นำไปสู่ความเสื่อมเสียให้กับวัดและชุมชนด้วย เช่น การมั่วสุมเสพยาเสพติด หรือการตั้งตนเองเป็นผู้ค้ายาเสพติดภายในวัด เป็นต้น แม้เหตุการณ์ข่าวสารพระสงฆ์มั่วสุมเสพยาเสพติดที่ปรากฏตามสื่อสารมวลชนต่างๆ ส่วนใหญ่ได้มาจากการแจ้งเบาะแสของประชาชนที่เห็นพฤติกรรมของพระสงฆ์ และนำไปสู่การจับกุม อย่างไรก็ตาม พบว่าการแจ้งเบาะแสและนำไปสู่การจับกุมดำเนินการคดีตามข่าวเป็นส่วนน้อยเท่านั้น เชื่อว่ายังมีเบาะแสข้อมูลข่าวสารเรื่องยาเสพติดในพระสงฆ์อีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้มีการรายงาน และดำเนินการอย่างเข้มงวด จึงทำให้กลายเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่เกรงกลัว และยังคงดำเนินการเรื่องยาเสพติดอยู่ตลอดเวลา

4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในวัด

มาตรการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในหมู่พระสงฆ์ทุกภาคส่วนย่อมมีความห่วงใยต่อสถานการณ์และคอยเฝ้าติดตามต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด เนื่องจากการดำเนินการเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ถือเป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อน ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังยิ่ง ทั้งนี้ โดยปกติการดำเนินการใดๆ ต่อพระสงฆ์จะอยู่ภายใต้กรอบการดำเนินการ 2 ประการ คือ

1) พระธรรมวินัย คือ หลักเกณฑ์ กฎ กติกา ที่ใช้ควบคุมกำกับดูแลพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาล และพระสงฆ์ได้ถือเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมา

2) กฎหมายของรัฐ คือ พระสงฆ์ในฐานะเป็นพลเมืองไทยอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายของรัฐทั้งหมด

บรรณานุกรม

- จักรพันธ์ วงษ์บูรณาวาทย, การบริหารราชการไทย (เชียงใหม่: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541), หน้า 48 .
- มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายปกครองว่าด้วยการจัดระเบียบราชการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 4.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ , ผู้ว่าราชการจังหวัดไทย: วิเคราะห์เปรียบเทียบกับผู้ว่าราชการจังหวัดของ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 56.
- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, การบริหารราชการไทย, (เชียงใหม่ : สำนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555).
- มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายปกครองว่าด้วยการจัดระเบียบราชการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).
- พระมหามงค จิตตโสภโณ. ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุโขทัย ธรรมาธิราช , 2535. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.
- พระราชบัญญัติคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ปัญหาอาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. วารสารสำนักงาน กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2553.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. ความรู้และแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : บางกอกเทคโนโลยี สแกนนิ่งแอนเซอร์วิส. 2534
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูป ระบบราชการ. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์. สืบค้นเมื่อ วันที่ 7 ธันวาคม 2553
- ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท. ใน เอกสารการ สอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน่วยที่ 8) .นนทบุรี: โรง พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมา ธิราช.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: 598 Print.

บรรณานุกรม(ต่อ)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สัมภาษณ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.